

Bör äganderätten vara grundlagsfäst?

Den fråga jag vill besvara i den här artikeln är följande: Bör vi i grundlagen ha ett särskilt skydd för äganderätten? Frågan aktualiserades av den borgerliga regering som tillträdde efter valet 1991. Denna regering hade siktet inställt på ett "systemskifte" och av särskilt symbolvärde var synen på ägandet. Regeringen tillsatte "Fri- och rättighetskommittén" och denna kommitté fick i uppdrag att bl.a. utreda hur skyddet för äganderätten skulle kunna skrivas in i regeringsformen. I direktiven sades att kommittén "... bör överväga frågan om att införa en regel i regeringsformen som slår fast att den enskilda äganderättens princip är orubblig och att inskränkningar endast får ske i klart angivna fall."

Fri- och rättighetskommitténs majoritet bestående av socialdemokrater, moderater och folkpartister föreslog i sitt betänkande *Fri- och rättighetsfrågor* (SOU 1993:40) att Europakonventionen skulle inkorporeras i svensk lagstiftning. Så blev också riksdagens beslut. Detta innebär att konventionens paragraf om ägandet har en särställning inom svensk lagstiftning. Paragrafen har följande lydelse:

Envar fysisk eller juridisk persons rätt till sin egendom skall lämnas okränk. Ingen må berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som angivas i lag och av folkrättens allmänna grundsatser.

En innebörd av detta är att om en individ finner att ett demokratiskt fattat beslut av någon myndighet kränker hennes privata äganderätt kan hon begära prövning av fallet i domstol (t.ex. Europadomstolen). Domstolen kan upphäva myndighetens beslut, om den finner att individens äganderätt verkligen har blivit kränkt. Det kan den göra även om myndighetens beslut har stöd i regler som antagits i demokratisk ordning i vårt land.

Vad vi fått genom inkorporeringen av europakonventionen i svensk rätt utgör därmed – kan man säga – en form av grundlagsfäst

skydd för en del av (den privata) äganderätten.¹ Andra former är tänkbara. I min artikel ska jag diskutera olika former, i viss mån gradera dem i termer av hur önskvärda de är. Den form vi faktiskt valt finner jag betänkelig. Men även om det finns bättre sätt att grundlags-skydda äganderätten än det vi valt blir min slutsats att äganderätten inte i någon form bör åtnjuta grundlagsskydd.

I min diskussion behöver jag några elementära begrepp och distinktioner, som jag nu ska klargöra.

1. Några centrala begrepp och distinktioner

Vad betyder det att en individ äger något? Jag ska inte gå på djupet med den frågan. Följande grova karaktäristik får duga: en individ äger något om och endast om två villkor är uppfyllda: (1) Hon har rätt att fritt disponera det. Vad helst hon kan tänkas vilja göra med det är tillåtet. (2) Andra har inte rätt att hindra henne från att göra vad hon önskar med det. Den rätt som här åsyftas kan antingen vara moralisk (då ska jag tala om moralisk äganderätt) eller juridisk (då ska jag tala om juridisk äganderätt).

Någon oinskränkt äganderätt är svår att tänka sig, vare sig i moraliskt eller juridiskt hänseende. All förfoganderätt till saker och ting (också till den egna personen) är begränsad. T.ex. får ingen bruka det hon äger så att andras rättigheter kränks. Detta medges varken av moralen eller lagen.

Den juridiska äganderättens existens är ställd utom alla tvivel. Existerande lagar (tillsammans med praxis) fixerar den. I huvudsak är den av tre slag: det förekommer individuellt ägande (jag har juridisk äganderätt till datorn jag skriver på), gemensamt ägande (vi äger alla rätt att nyttja naturen i vårt land på sätt som definieras av allemansrätten) och offentligt (t.ex. i form av statliga företag).

Finns det också en moralisk äganderätt? Detta hävdas av en moralfilosofisk tradition, som ser rätten till ägande som en fundamental moralisk kategori. I sin mest extrema form

hävdar denna tradition att rätten till sådant ägande som uppkommit på rätt sätt är okränkbar, oavsett konsekvenserna av att man respekterar den (Nozick). Man kan också tänka sig mindre extrema former av denna lära, där samma rätt till ägande tillmäts en viss vikt, men inte större än att den kan upphävas i särskilt trängda situationer.

En annan moralfilosofisk tradition, den utilitaristiska, förnekar den moraliska äganderätten. Den moraliska äganderätten utesluts inte i princip, men väl i praktiken. Om det vore så att mitt fria förfogande över den dator jag nu skriver på skulle ha de bästa konsekvenserna skulle jag kunna sägas ha en utilitaristiskt motiverad äganderätt till den. Men det är svårt att se att något sådant skulle kunna vara sant. Det finns säkert någon användning av datorn, vilken jag skulle motsätta mig, som skulle ha bättre konsekvenser än den jag gör av den då man låter mig behålla den.

Men utilitarister har ju i Benthams efterföljd talat om rättigheter.² Hur ska deras tal om rättigheter förstås? På följande vis. Enligt Bentham har jag rätt till min dator om en lag, som ger mig juridisk äganderätt till den, är optimal. Enligt Bentham har vi rätt till allt det som en god lagstiftning skulle säkra åt oss.

Benthams idé om (moraliska) rättigheter ska jag i fortsättningen lämna därhän. Den fångar inte vad vi i dagligt tal menar med uttrycket. Om jag kan visa att jag har moralisk rätt till något är det i vardagligt tal ett skäl till att andra bör lämna mig i fred, då jag fredligt brukar det. Benthams rättigheter har inte denna implikation. Det faktum att lagen *borde* garantera mig tillgång till något ger mig ingen rätt att lägga beslag på det, så länge lagen inte *har* anpassats efter moralens krav. Att vi inte har juridisk rätt till något bara därför att lagen *borde* garantera oss denna rätt är trivialt. Att vi inte har moralisk rätt att tillgripa något bara därför att lagen *borde* ge oss en sådan rätt är kanske mindre uppenbart. Men antag att jag borde ha juridisk rätt att ta tillbaka min cykel då den blivit stulen. Det gör det inte moraliskt rätt för mig att ta tillbaka min cykel då jag finner den på gatan, så länge lagen inte ger mig den rätten. Om jag ignorerar den faktiska rätten och handlar en-

ligt den optimala blir resultatet knappast optimalt. Jag vållar i stället obehag och skapar i värsta fall genom mitt handlande anarki. Polisen tvingas inskrida mot mig, den som i god tro köpt cykeln av tjuven blir grymt besviken o.s.v.

Benthams rättigheter är intressanta i en diskussion om vilka lagar vi bör ha, men inte i en dispyt mellan två parter om vem som ska få förfoga över något. Men det är i sådana sammanhang vi behöver rättighetsbegreppet – om vi alls har bruk för det.

Hur är det till sist med tanken om ett grundlagsskydd för äganderätten. Vad går den ut på?

Här kan man tänka sig många olika möjligheter, låt mig peka på tre. De bygger alla tre på tanken att i grundlagen ska tas in en garanti för att äganderätten inte kränks. De skiljer sig åt i synen på hur respekten för en sådan klausul ska upprätthållas.

1. *Författningsdomstol* En särskild domstol inrättas, en författningsdomstol som kan hindra riksdagen från att fatta vissa beslut, vilka bedöms stå i strid med grundlagen. Vill riksdagen få igenom sitt förslag måste den alltså först ändra grundlagen.

2. *Kvalificerad beslutsordning*. En beslutsordning inrättas för riksdagen på det område det gäller (beslut som reglerar äganderätten) som är så beskaffad att varje förändring av status quo måste få stöd av en kvalificerad majoritet.

3. *Juridisk prövning av förvaltningsbeslut*. Enskilda individer, som anser sina rättigheter kränkta av riksdagens beslut och av myndighetsutövning i konsekvens med dem bereds möjlighet att klaga hos en domstol. Om domstolen finner att individens rätt faktiskt har kränkts av myndighetens beslut (beslutet stred mot grundlagen) ogiltigförklarar domstolen myndighetens beslut (och i praktiken den lag det vilar på).

Då riksdagen valde att inkorporera Europakonventionen i svensk lagstiftning slog man alltså närmast in på den tredje av de ovan uppräknade möjliga vägarna.

2. Vilket skydd för ägandet ger existerande lagstiftning?

Europakonventionens stadgande om ägandet är oklar i flera avseenden. Det är inte lätt att säga i vilka fall en individ skulle kunna få rätt mot ett svenskt myndighetsbeslut (med stöd i gällande svensk lagstiftning) genom att vända sig till Europadomstolen. Låt mig kommentera några av oklarheterna i konventionstexten.

För det första sägs det i den aktuella paragrafen (citerad ovan) att envar fysisk eller juridisk persons rätt till "sin" egendom skall lämnas okränk. Paragrafen vill skydda ägandet, men den säger intet om hur ägandet uppkommer. Om staten och en individ tvistar om vem som äger något ger paragrafen föga besked om vem som ska ha det. Ett sätt att läsa paragrafen är följande. Den som enligt gällande lagstiftning har *juridisk* äganderätt till något, ska inte berövas detta (om inte särskilda skäl föreligger och om inte en viss procedur iakttas). Men ett annat sätt att tolka den är följande. Den som har *moralisk* äganderätt till något, ska inte berövas detta.

Den förra av dessa tolkningar är nog den avsedda. Men är det också den tolkning som gör klausulen rimligast? Till den frågan ska jag återkomma.

För det andra stadgas alltså att ingen må berövas sin egendom annat än i "det allmännas intresse" och under "de förutsättningar som angivits i lag och av folkrättens allmänna grundsatser". Hur ska dessa förbehåll tolkas?

Paragrafen förbjuder klart och entydigt berövande av egendom som inte har stöd i någon lag. Det är inte något uppseendeväckande krav. Det torde vara uppfyllt i varje rättsstat, denna paragraf förutan.

Paragrafen förbjuder vidare berövande av egendom som inte sker under de förutsättningar som anges av folkrättens allmänna grundsatser. Vilka är dessa? Jag känner inte till några stadganden i någon allmänt accepterad folkrätt, som ger några intressanta svar på den frågan. Paragrafen torde endast förbjuda sådana berövanden av egendom, som samtidigt medför att man dödar eller på annat sätt fysiskt kränker den man tar egendomen ifrån.

Klausulen att berövande av egendom måste vara i överensstämmelse med det allmännas intresse kan förstås på olika sätt. Är det viktiga hur berövandet *motiveras*? I så fall är det lätt att leva upp till klausulens krav. Vilket som helst beslut kan ju *sägas* ligga i det allmännas intresse. Eller är det viktiga om berövandet verkligen *tjänar* det allmännas intresse? I så fall torde det vara omöjligt i de flesta fall att avgöra om villkoret är uppfyllt. Frågan om det är uppfyllt torde också i det enskilda fallet vara *politiskt* kontroversiell. Kan en domstol lösa sådana kontroverser? Bör den göra det?

I en (v)-motion kritiseras beslutet att grundlagsfästa äganderätten på det sätt som gjorts och här beskrivits. Motionen tar fasta just på att konstruktionen tycks ge domstolarna rätt att avgöra vad allmänintresset i enskilda fall kräver. Är det rätt, frågar sig vänsterpartisterna, att en domstol ska få avgöra vad som tjänar det allmännas intresse. Utskottets majoritet godtar vänsterpartisternas utgångspunkt. Det vore fel om dessa avgöranden träffades av en domstol Dessa beslut *bör* tas i den politiska beslutsprocessen.³ Utskottsmajoriteten avvisar emellertid (v)-motionen som irrelevant. Den valda konstruktionen innebär inte att domstolarna får makt att träffa denna typ av avgöranden, hävdar man.

Men stämmer det? Utskottets majoritet tycks förutsätta detta, men ger inga som helst skäl för sitt förmodande. De tycks mena att eftersom domstolarna inte *bör* träffa sådana avgöranden så *kommer* de inte heller att göra det. Logiken i det resonemanget är svår att följa. För en utomstående bedömare är det svårt att förstå hur utskottets majoritet kan vara så säker på sin sak.

Vad ska riksdagens majoritet i själva verket göra, om en domstol underkänner en lag som riksdagen fattat, med motiveringen att den innebär att någon berövas egendom utan att berövandet tjänar allmänintresset?

Såvitt jag förstår kan domstolen komma till en sådan bedömning och om den gör det finns det inget riksdagen kan göra för att hävda *sin* hållning. Dess beslut upphävs helt enkelt av domstolen.

Det bör noteras att Europakonventionens klausul om ägandet bara talar om en *typ* av ägande: privat ägande. Klausulen skyddar inte gemensamt eller offentligt ägande. Man kunde tycka att det skulle göra den politiskt kontroversiell. Inte mer kontroversiell, ändå, än att moderater, folkpartister och socialdemokrater har kunnat enas om att inkorporera den i svensk lagstiftning.

Jag ska inte fortsätta granskningen av existerande lagstiftning. I stället ska jag koppla ett större grepp på ämnet och granska för- och nackdelarna med några möjliga huvudtyper av grundlagsskydd för äganderätten.

3. Skyddad moralisk äganderätt

För en moralfilosof framstår det oreflekterat som om det borde vara den moraliska äganderätten, om någon, som skulle åtnjuta grundlagsskydd. Hur skulle ett sådant skydd utformas? Hur skulle det fungera?

En möjlighet vore att i grundlagen slå fast som överordnad princip att den som har moralisk äganderätt till något också har juridisk äganderätt till det. Det skulle emellertid försätta domstolarna i en svår situation. Innan de kunde döma i ett mål av aktuell typ skulle de tvingas att avgöra vilken morallära om ägandet som är den riktiga. Har utilitaristerna rätt när de säger att det inte finns något sådant som en moralisk äganderätt? Har Locke rätt när han hävdar att allt ursprungligen är gemensamt ägt men kan förvärvas av individer, om vissa villkor är uppfyllda.

Också om domstolen kunde lösa detta problem skulle snart andra stå på tur. Antag att den kom fram till att Lockes tanke om ägandet är riktig. Antag också att den hade rätt i sin förmodan. Lockes lära om ägandet är riktig. Vad innebär det för de faktiska anspråk individer i dag riktar mot varandra när det gäller olika ting i deras närhet? Är de berättigade eller ej?

En möjlighet är att de alla är oberättigade. Kanske har vissa ursprungliga förvärv gjorts i strid med Lockes lära och de orättvisor som därigenom uppkommit har spritt sig som ringarna på vattnet i samhället. Kanske har alla ur-

sprungliga förvärv gjorts i strid med Lockes lära (hans förbehåll har aldrig varit uppfyllda) så att all privat egendom är stöld. Allt ägs i praktiken gemensamt. Hur ska domstolen kunna avgöra detta?

De svårigheter som tornar upp sig är oöverstigliga. Vi inser lätt att det inte kan vara en uppgift för en domstol att ta ställning till svåra moralfilosofiska frågor eller göra komplicerade historiska utredningar.

En annan möjlighet vore då att riksdagen tog ställning till vilken morallära om ägandet som är den riktiga och formulerade regler i termer av denna i form av grundlagar. Säger den lära riksdagens majoritet går in för att den som ursprungligen har förvärvat något har rätt till det säger också grundlagen att sådana förvärv ska ha samhällets skydd.

Ett allvarligt problem med denna lösning är att riksdagens majoritet kan ta miste. Då framstår det inte längre som särskilt attraktivt att den kan permanenta sitt moraliska misstag genom att skriva in det i grundlagen. Därmed gör majoriteten det svårt för minoriteten att korrigera dess fel. Grundlagen skyddar inte längre rättvisan utan orättvisan!

Men också om riksdagens majoritet skulle ha fattat ett riktigt och klokt beslut finns det något ur demokratisk synpunkt stötande i tanken. Även om majoriteten har rätt kan en senare majoritet komma att anse att den hade fel och vilja upphäva dess beslut. Det måste kännas frustrerande för dem som vunnit majoritet för sin sak och som i god tro vill ändra beslutet, att inte kunna göra det.

4. Skyddad juridisk äganderätt?

Den (privata) äganderätt som faktiskt åtnjuter grundlagsskydd i vårt land är nog den juridiska snarare än den moraliska. Är det bra att vi har ett sådant skydd? Borde det kanske t.o.m. förstärkas? Borde det kanske utvidgas? Nu gäller det alltså bara enskild egendom och i viss mån gemensam egendom (allemanrätten). Kanske borde det utsträckas också till offentlig egendom (som t.ex. löntagarfonder)?

Den som vill grundlagsskydda juridisk egendomsrätt är nog i första hand benägen att argumentera pragmatiskt. Ett sådant försvar är svårt att förena med tanken på en moralisk äganderätt. Men finns inte någon sådan kan det ändå finnas en fördel med att den existerande, juridiska äganderätten, får ett särskilt stöd. Man tänker sig att om det blir svårt för demokratiskt valda organ att ändra villkoren för ägandet skapar det något slags trygghet eller stabilitet i samhället, som är önskvärd.

Om det är skälet man anför för grundlagsskydd är det svårt att se varför inte också det offentliga ägandet skulle inkluderas. Visst kan det kännas otryggt för en entreprenör att veta att de vinster han gör på en uppfinning kan komma att genom någon ny skattekonstruktion tas ifrån honom, om de blir för stora och iögonfallande. Men på samma sätt kan det kännas otryggt för löntagare att avstå löneutrymme till fonder, som lovar makt och inflytande på sikt, om dessa pengar i en framtid kan komma att tas i anspråk för något annat ändamål (t.ex. forskning).

Å andra sidan. Den trygghet man kan köpa genom en lagstiftning som gör det svårt för en majoritet att ändra "spelreglerna" för individers transaktioner med varandra har ett högt demokratiskt pris. De spelregler som skyddas av grundlagen kan ha kommit att upplevas av en majoritet som orättvisa. Nya fakta kan ha kommit i dagen om hur existerande rättigheter kan brukas (missbrukas) och en majoritet kan vara ivrig att rätta till felen. Eller en minoritet, som finner en viss ordning vara i strid med moralens bud (den finner att viss existerande egendom är stöld), kan finna att den växt till en majoritet. Den är ivrig att rätta felet. Är det välbetänkt att lagen i så fall ska lägga hinder i denna nya majoritets väg? Ska (vad den uppfattar som) orättvisor åtnjuta grundlagsskydd?

Den trygghet man ger upp då man godtar att politiska majoriteter kan omfördela äganderätter är också mera skenbar än verklig. Det finns (åtminstone i ett kapitalistiskt samhälle) ingen trygghet för en entreprenör. Den uppfinning som lovar att göra entreprenören rik kan visa sig inte hålla måttet. Kanske är det ingen som när det kommer till kritan efterfrågar den.

Då väntar ändå ekonomisk ruin. Sådant är svårt att förutsäga i en marknadsekonomi, lika svårt, vill jag hävda, som hur en majoritet ska ställa sig till ens eventuella framtida rikedomar. Man kan tycka att ska individen leva med den förra formen av osäkerhet kan hon också leva med den senare.

Inte heller torde ett grundlagsskydd för offentlig äganderätt (i största allmänhet) kunna ges något substantiellt innehåll. Det måste finnas många vägar att kringgå t.ex. ett förbud mot att privatisera löntagarfonder, om en riksdagsmajoritet vill göra det.

5. Vilka former av grundlagsskydd är mest acceptabla?

Personligen känner jag mig övertygad av den argumentation som givits om att det är fel att på något vis grundlagsskydda äganderätten. Men kanske är min argumentation svagare än jag själv har förmågan att inse. Kanske kan det ändå vara en bra idé med något slags skydd för ägandet. Hur bör det i så fall utformas? Finns det någon form av grundlagsskydd som är överlägsen andra?

Argumentationen ovan har visat att ett sådant skydd måste gälla den juridiska äganderätten. Det finns helt enkelt ingen rimlig idé om hur den moraliska äganderätten skulle kunna skyddas. Men hur skulle ett skydd för den juridiska äganderätten utformas?

Jag tror för det första att det borde omfatta alla typer av ägande, inte bara individuell ägande, utan också gemensamt och offentligt. Olika politiska ideologier lägger olika vikt vid olika typer av ägande. En konstitution som bara tillgodoser en ideologi vore stötande ur demokratisk synpunkt.

Men det konstitutionella skyddet kan inte gärna omfatta allt ägande på de olika områdena. Några särskilt viktiga former av enskilt, gemensamt och offentligt ägande borde pekas ut i konstitutionen.

Jag föreställer mig att det vore naturligt att när det gäller offentligt ägande peka ut några viktiga områden av stort allmänt intresse, såsom viktiga naturrikedomar, basnäringar i lan-

det och liknande. Grundlagen kunde stadga att sådana inte får säljas ut, vare sig till enskilda personer i vårt land eller i andra länder.

När det gäller gemensamt ägande kunde man på motsvarande sätt skydda t.ex. allemansrätten (så som faktiskt skett i svensk lag).

Hur skulle man då förfara med det enskilda ägandet? Jag föreställer mig att det som kunde tänkas förtjäna stöd här är det personliga ägandet av personliga ting såsom kläder, lösöre, bostad, cyklar, bilar och liknande. När det däremot gäller produktionsmedel är det inte särskilt välbetänkta att grundlagsskydda innehavet. Här berörs ju andra än ägarna (t.ex. anställda, företagsledning o.s.v.) i ofta i högre grad än ägarna (ägandet av produktionsmedel är ju ofta anonymt i det utvecklade kapitalistiska samhället) av exakt vilka egendomsförhållanden som råder. Sådana innehav är också kontroversiella. Det innehav den ene menar ha stöd i moralen kallar den andre stöld.

En fördel med den typ av grundlagsskydd för tämligen okontroversiella och begränsade delar av ägandet, på alla de tre områdena gemensamt, offentligt och enskilt, vore att det kunde ges en absolut form. Man kunde undvika Europakonventionens gummiparagrafer om tillstånd att kränka egendomsrätten då hänsyn till "det allmännas intresse" så påfordrar. Det kan inte rimligen någonsin brådska så om samhället vill tillgripa enskild egendom, avskaffa allemansrätten eller sälja ut malmen, vattenkraften och skogen, att det inte är möjligt att först ändra grundlagen.

Samtidigt är en svaghet med detta förslag iögonfallande. Vad är det för mening med ett grundlagsskydd, som är så tandlöst som det jag anvisat? Är inte de intressen som ska tillgodoses med det ändå tillgodosedda i ett rätts-samhälle?

Om man ändå ville införa denna typ av grundlagsskydd, hur skulle det bäst utformas? Jag föreställer mig att bästa sättet att införa det vore med stöd av en författningsdomstol.

Varje form av grundlagsskydd ger de juridiska instanserna en delvis politisk funktion. Om så ska ske bör det ske öppet. Det är lättare att få tillstånd en fortlöpande offentlig granskning av hur domstolarna utför sin lagprov-

ningsrätt, om det är en enda domstol, som ansvarar för verksamheten, och om den gör det i samband med att lagarna stiftas snarare än i samband med att de tillämpas. Ska den också utföra ett delvis politiskt värv är det också rimligt att den tillsätts genom en delvis politisk process. Så vill vi inte att domstolar i allmänhet ska utses, men det är oförgräpligt om en särskild domstol utses på det sättet (t.ex. genom att regeringen utser domare, allteftersom poster i domstolen blir vakanta).

6. Slutsats

Slutsatsen av denna betraktelse blir att nu gällande grundlagsskydd för äganderätten är otillfredsställande. Det är oklart i sin utformning, det är ideologiskt partiskt genom att bortser från det offentliga ägandet. Och det administreras först i efterhand, i samband med att lagarna tillämpas. Därmed är det svårt att upprätthålla en offentlig insyn i hur domstolarna utför sitt lagprovningssvärv.

Ska vi alls ha ett grundlagsskydd för äganderätten bör det utformas ideologiskt neutralt med skydd för såväl gemensamt, offentligt som privat ägande. Det bör ges en absolut form men begränsas till okontroversiella (men centrala) typer av ägande och det bör utövas genom en politiskt utsedd författningsdomstol, vars beslut och överväganden kan bli föremål för offentlig granskning.

Inte heller ett sådant grundlagsskydd framstår emellertid som särskilt angeläget. Mot det talar att det ändå, rent formellt, utgör en inskränkning av det demokratiska styrelseskicket.

Bäst är nog att avstå från varje form av grundlagsskydd för äganderätten.

Torbjörn Tännsjö

Noter

1. Den teknik som användes, då konventionen inkorporerades, var mycket komplicerad. Konven-

tionstexten har endast status som vanlig lag, men i en särskild paragraf i regeringsformen slås fast att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av konventionen. Men om så ändå sker? Konstitutionsutskottet bedömer att "då en svensk lagregel kan anses strida mot konventionen får det bli en uppgift för domstolarna och förvaltningsmyndigheterna

att avgöra hur konflikten skall lösas" (*Konstitutionsutskottets betänkande 1993/94:KU24*, s. 20).

2. Se t.ex. *Bentham's Political Thought*, av Bhikhu Parekh (red.), Croom Helm, London, 1973, ss. 269-270, där Bentham framställer idén att vi har rätt till det lagen *borde* tillförsäkra oss.

3. *Konstitutionsutskottets betänkande 1993/94:KU24*, s. 29.

Sakkunnigutlåtanden över professuren i statsvetenskap i Stockholm

Gemensamt yttrande

Vid ansökningstidens utgång hade följande sökande anmält sig:

Sten Berglund
Maud Eduards
Jörgen Hermansson
Bo Lindensjö
Michele Micheletti
Ove K Pedersen
Victor A Pestoff
Bo Rothstein
Bengt Sundelius.

Tre av de sökande, Pestoff, Hermansson och Rothstein, har återkallat sina ansökningar. I det följande behandlas var och en av de kvarstående sökande.

Sten Berglund (f 1947) avlade doktorsexamen i statskunskap vid Umeå universitet 1973 och antogs som docent vid samma universitet 1976. Han hade tidigare avlagt filosofie licentiatexamen 1971 och filosofie magisterexamen 1968. Sten Berglund är sedan 1992 professor i statslära, särskilt kommunikation vid Åbo Akademi's samhälls- och vårdvetenskapliga fakultet i Vasa. Dessförinnan var han från 1984 innehavare av den svenskspråkiga professuren i allmän statslära vid Helsingfors universitet. Berglund hade då redan tidigare innehaft förordnanden som t f professor i statskunskap och offentlig förvaltning vid Åbo Akade-

mi samt som t f professor vid Umeå universitet. Vid Umeå universitet hade han från början av sin akademiska karriär varit knuten till statsvetenskapliga institutionen, först som amanuens och assistent (från) 1967 och sedan som forskarassistent och högskolelektor.

Berglund har erfarenhet av universitetsadministration, först som studierektor och t f prefekt i Umeå och sedan som dekanus och prefekt vid Åbo Akademi i Vasa. Berglund har givetvis undervisat i betydande utsträckning inom såväl grundutbildningen som forskarutbildningen. Berglund har lett flera större forskningsprojekt. I anslutning till sin forskning har Berglund byggt upp en longitudinell databank i Sverige och en liknande databas i Finland. Såväl i Umeå som i Helsingfors har han varit handledare för doktorander.

Berglund har förutom tjänsterna i Finland bakom sig flera utlandsvistelser som gästforskare och gästprofessor. 1972-1973 var han i flera omgångar gästforskare vid Michigan University, 1979 var han gästprofessor vid Århus universitet och under 1995-1996 är han gästforskare vid Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung med stöd av ett pris från Alexander von Humboldt Stiftung. Berglund har även deltagit i internationellt vetenskapligt samarbete, bl a som ledamot av exekutivkommittén för European Consortium for Political Research 1991-1994. Han är även en av redaktörerna för *Scandinavian Political Studies* 1993-1996.

Berglund har tillsammans med sin ansökan ingivet ett sextiotal skrifter och en litteraturlista, som upptar 66 nummer. Även om häri ingår en del inbördes övertäckande material samt